

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

תורה – בראשית פרק מא'

(טז) וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרֹעָה לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרֹעָה: (טז) וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרֹעָה לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרֹעָה: (טז) וְאַתִּיב יוֹסֵף יָת פְּרֹעָה לְמִימַר בַּר מִן חֲכָמַי אֲלֹהֵי מִן קָדָם יְיָ יִתְחַב יָת שְׁלָמָא דְפְרֹעָה:

(יז) וַיַּדְבֵּר פְּרֹעָה אֶל יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַנְּגִי עִמָּד עַל שְׁפַת הַיָּאָר: (יז) וַיַּדְבֵּר פְּרֹעָה אֶל יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַנְּגִי עִמָּד עַל שְׁפַת הַיָּאָר: (יז) וּמְלִיל פְּרֹעָה (עם) לְיוֹסֵף בְּחִלְמֵי הָא אֲנָא קָאָם עַל פִּיָּה נְהָרָא:

(יח) וְהִנֵּה מִן הַיָּאָר עֹלֵת שְׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשָׂר וַיִּפֹּת תֹּאֵר וַתִּרְעִינָה בְּאַחֹוּ: (יח) וְהִנֵּה מִן הַיָּאָר עֹלֵת שְׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשָׂר וַיִּפֹּת תֹּאֵר וַתִּרְעִינָה בְּאַחֹוּ: (יח) וְהָא מִן נְהָרָא סָלְקוּ שְׁבַע תּוֹרְתָא פְּשִׁימוּ בְּשָׂר וְשִׁפְרוּ לְמַחְזֵי וְרַעְיוֹ בְּאַחֹוּ:

(יט) וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרַעוֹת תֹּאֵר מְאֹד וְרַקוֹת בְּשָׂר לֹא רְאִיתִי כְּהִנֵּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לְרַע: (יט) וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרַעוֹת תֹּאֵר מְאֹד וְרַקוֹת בְּשָׂר לֹא רְאִיתִי כְּהִנֵּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לְרַע: (יט) וְהָא שְׁבַע תּוֹרְתָא אַחֲרֵיהֶן סָלְקוּ בְּתַרְיֵהוּן חֲסִיבּוּ וּבִישָׁן לְמַחְזֵי לְחֵדָא וְחֲסִיבּוּ בְּשָׂר לֹא חֲזַתִי כֹתְהוּ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לְבִישׁוֹ:

(כ) וַתֵּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת הַרְאֲשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת: (כ) וַתֵּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת הַרְאֲשֹׁנוֹת הַבְּרִיאֹת: (כ) וְאַכְלָן תּוֹרְתָא חֲסִיבְתָא וּבִישְׁתָּא יָת שְׁבַע תּוֹרְתָא קְרַמִּיתָא פְּשִׁימְתָּא:

(כא) וַתִּבְאֲנָה אֶל קַרְבְּנָה וְלֹא נֹדַע פִּי בָּאוּ אֶל קַרְבְּנָה וּמִרְאִיהֶן רַע בְּאַשְׁרַּ בְּתַחֲלָה וְאִיקְזָ: (כא) וַתִּבְאֲנָה אֶל קַרְבְּנָה וְלֹא נֹדַע פִּי בָּאוּ אֶל קַרְבְּנָה וּמִרְאִיהֶן רַע בְּאַשְׁרַּ בְּתַחֲלָה וְאִיקְזָ: (כא) וְעֵלָא לְמַעֲיָהוּן וְלֹא אַתְּנֵדַע אַרִי עֵלָו לְמַעֲיָהוּן וּמַחְזֵיהוּן בִּישׁ בַּר בְּקַדְמִיתָא וְאַתְעֲרִית:

רס"י

(טז) זלעדי – אין החכמה משלי אלל אלהים
יענה יתן עניה צפי לשלום פרעה:
(יט) זלות – כחושות כמו (ש"צ יג) מדוע
אתה ככה לל דאמנון: ורקות צשר – כל לשון
רקות שצמקרא חסרי צשר וזלע"ז זלוא"ש
(לארט שוואך):

נביא – מלכים א פרק ד' ב'–ז'

(ב) וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר לוֹ עֲזַרְיָהוּ בֶן צְדוֹק הַכֹּהֵן: (ב) וְאֵלֶּיךָ רַבְרַבִּיא דִּי לִיה עֲזַרְיָהוּ
בַר צְדוֹק כְּהֵנָּא:
(ג) אֶלִּיחֻרָף וְאַחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סְפָרִים יְהוֹשִׁפֵּט בֶן אַחִילֹוד הַמְּזֻבֵּר: (ג) אֶלִּיחֻרָף
וְאַחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סְפָרִיא יְהוֹשִׁפֵּט בַר אַחִילֹוד מִמְנָא עַל דְּכַרְנִיא:
(ד) וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹדָד עַל הַצֵּבָא וְצְדוֹק וְאַבְיָתָר בְּהַנִּים: (ד) וּבְנֵיהוּ בַר יְהוֹדָד
מִמְנָא עַל חִילָא וְצְדוֹק וְאַבְיָתָר כְּהֵנָּא:

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

(ה) וְעִזְרִיהוּ בֶן נֹתָן עַל הַנְּצֻבִים וְזָבוּד בֶּן נֹתָן כִּהְיָה הַמֶּלֶךְ: (ה) ועזריהו בר נתן ממנא על אסטרטיגיא וזבוד בר נתן רבא שושבינא דמלכא:
 (ו) וְאַחִישֶׁר עַל הַבַּיִת וְאַדְנִיָּרָם בֶּן עֲבֵדָא עַל הַמֶּס: (ו) ואחישר ממנא על ביתא ואדנירם בר עברא ממנא על מסקי מסין:
 (ז) וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנַיִם עָשָׂר נְצֻבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יְהִיָּה עַל אֶחָד {הָאֶחָד} לְכִלְכַּל: (ז) ולשלמה תרי עשר אסטרטיגיא ממנא על כל ישראל ומסוברין ית מלכא וית אנש ביתיה ירחא בשתא מטיי לחד לסוברא:

רס"י

(ג) סופרים – לכחוז דברי הימים. המזכיר –
 איזה משפט זא לפניו ראשון, שיפסקנו
 ראשון, כך שמעתי:
 (ה) על הנצבים – שנים עשר נציבים היו,
 לכלכל את המלך ואת ביתו:
 (ו) על המס – שהעלה על ישראל, כמה
 שנאמר (לקמן ה ז): ויעל המלך שלמה מס:
 (ז) וכלכלו את המלך – כל סעודתו, ומאכל
 הסוסים, וכל כרכי הולאה:

כתובים – משלי ט יב-יז

(יב) אִם חֲכָמָה חֲכָמָה לָךְ וְלֹאֲצָתָ לְבַדָּךָ תִּשָּׂא: (יב) אין חכימתא לנפשך חכימתא ואם תהוי
 ממיק בלחודריך תטעון:
 (יג) אֵשֶׁת כְּסִילוֹת הִמְיָה פְתִיּוֹת וְבַל יִדְעָה מָוָה: (יג) אתתא סכלתא ופרידתא שברתה ולא
 ידעה טבתא:
 (יד) וְיִשְׁבֶּה לְפֶתַח בַּיְתָהּ עַל כְּסֵא מְרֹמֵי קִרְתָּ: (יד) ויתבה על תרע ביתה על כורסיא רמא
 ועשינא:
 (טו) לְקִרְא לְעֵבְרֵי דְרָךְ הַמֵּי־שָׂרִים אֲרָחוֹתָם: (טו) וקריא לעברי ארחא דתריעי אורחתהון:
 (טז) מִי פֶתִי יִסֹר הִנֵּה וְחָסֵר לֵב וְאִמְרָה לוֹ: (טז) מטול מן דשבר נאתא לותה וחסיר. דעינא
 ואמרה ליה:
 (יז) מַיִם גְּנוּבִים יִמְתְּקוּ וְלֶחֶם סֹתְרִים יִנְעָם: (יז) מיא גנוביא חלין ולחמא דטימורא בסימא:

רס"י

(טז) חסר לב, ואמרה לו – הדברים הללו,
 מה אמרה לו:
 (יז) מים גנובים ימתקו – אין טעם ביאת
 ועושין בסתר:

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

משנה – בבא קמא פרק י'

(א) הגזל ומאכיל את בניו, והניח לפניהם, פטורין מלשלם. ואם היה דבר שיש בו אחריות, חיבין לשלם. אין פורטין לא מתבת המוכסין, ולא מכיס של של גבאי, ואין נוטלין מהם צדקה. אבל נוטל הוא מתוך ביתו או מן השוק:

פורטין – אין מחליפים סלעים בפרוטות: מחיבת המוכסין – ליטול פרוטות מחיבתן שנותנים זה מעות המכס: ולא מכיס של גבאים – גבאי המלך שגובה כסף גולגולת וארנונא. לפי שהן של גזל. ודוקא במוכס נכרי או מוכס ישראל שאין לו קצבה, שלוקח כמו שהוא רואה. אבל מוכס ישראל שהעמידו אפילו מלך נכרי ולוקח דבר קצוב בחוק המלכות, אינו בחזקת גזלן ופורטין מחיבתו. ולא עוד אלא שאסור להבריא מן המכס שלו, דלינא דמלכותא דינא: מתוך ביתו – של מוכס שהוא בחזקת גזלן: או מן השוק – אם יש לו מעות בביתו או בשוק שאינם בחיבת המכס. ואם חייב אדם פרוטות למוכס מן המכס בחאי דינר ואין לו פרוטות. נותן לו דינר כסף ומקבל ממנו פרוטות בשוה חלוי ואע"פ שנותן לו מחיבת המכס, מפני שהוא כמיל מידו:

רע"ב – (א) והניח לפניהם – או שהניח לפניהם הגזלה קיימת: פטורים מלשלם – אם אכלו אחר מיתת אביהם וליתא בעינה, פטורים מלשלם, דהא אינהו לא גזל מידו, ומטלטלי לא משעבדי לבעל חוב. ואם לא אכלו והיא בעינה, חייבים להחזיר: אם היה דבר שיש בו אחריות – כלומר ואם הניח להם אביהם דבר שיש בו אחריות שהם קרקעות, חייבים לשלם אף על פי שאכלו כזר. הכי מתרצה מתניתין בגמרא. ולענין פסק הלכה, הגזל ומאכיל את בניו, בין שאכלו לפני יאוש בין שאכלו לאחר יאוש, חייבים לשלם מממון שהניח להם אביהם, בין מנכסים שיש להם אחריות בין מנכסים שאין להם אחריות, דהאידינא מטלטלי משעבדי לבעל חוב. ואם לא הניח הגזלן כלום, אם אכלו הבנים הגזלה לפני יאוש, חייבים לשלם משלהם. ואם לאחר יאוש אכלו, אין חייבים לשלם משלהם אלא"כ הניח להם אביהם: אין

(ב) נטלו מוכסין את חמורו ונתנו לו חמור אחר, גזלו לסטים את פסותו ונתנו לו פסות אחרת, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתיאשין מהן. המציל מן הנדה או מן הגיס או מן הלסטים, אם נתיאשו הבעלים, הרי אלו שלו. וכן נחיל של דבורים, אם נתיאשו הבעלים, הרי אלו שלו. אמר רבי יוחנן בן ברוקה, נאמנת אשה או קטן לומר, מפאן יצא נחיל זה. ומהלך בתוך שדה חברו להציל את נחילו. ואם הדיק, משלם מה שהדיק. אבל לא יקץ את שוכו, על מנת לתן את הדמים. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, אף קוצץ ונותן את הדמים:

בלסטים ישראל, לכיון דליני ישראל אמרי הבא עדים הבא ראיה, מכי נטלו לו לסטים מיאש. וסיפא בלסטים נכרים, שדייני נכרים דנין בגאווה ובזרוע ובאומדן לעת בלא עדים ולא ראיה, והנגזל מהם לא מיאש. ומשום הכי אי שמעינהו לאייאש, אין, אבל סתמא לא: נחיל של דבורים – קיבוץ שנקבצים עם

רע"ב – (ב) הרי אלו שלו – דמסתמא נתיאשו הבעלים מיד, וקננהו היאך ציאוש ושינוי רשות: אם נתיאשו הבעלים – דשמעינהו לאייאש, דאמרי ווי לחסרון כים. אבל סתמא לא. ורישא דנטלו לסטים את כסותו דמשמע דמסתמא מתיאשו, מייירי

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

כולה ואפילו על מנת ליתן את הדמים: רבי
שמעאל כו' – ואין הלכה כר' שמעאל:

המלך שלהם: לא יקוץ את השוכה – נתישבו
דבורים [שלו] על שוכת חצירו, וירא ליטול
אחד אחד שלא יזכחו, לא יקוץ את השוכה

(א) המכיר כליו וספריו ביד אחר, ויצא לו שם גנבה בעיר, ישבע לו לוקח
במה נתן, ויטל. ואם לאו, לא כל הימנו, שאני אומר מכרן לאחר ולקחן זה
הימנו:

הכלים והספרים שלו היו, לא חיישין דלמא
איהו זכניהו: ישבע לוקח כמה נתן ויטול –
ויחזיר לו כליו. ולפני יאוש קמיייר:

רע"ב – (ג) המכיר כליו וספריו וכו' –
מתניתין בחדם שאינו עשוי למכור כליו, כיוון
ללא לו שם גניבה בעיר. ואיכא סהדי שאלו

(ד) זה בא בחביתו של יין וזה בא בכרו של דבש, נסדקה חבית של דבש,
ושפך זה את יינו והציל את הדבש לתוכו, אין לו אלא שברו. ואם אמר,
אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי, חייב לתן לו. שטרף נהר חמורו
וחמור חברו, שלו יפה מנה ושל חברו מאתים, הניח זה את שלו, והציל
את של חברו, אין לו אלא שברו. ואם אמר לו, אני אציל את שלך ואתה
נותן לי את שלי, חייב לתן לו:

יינו בידיים בשבילו, אבל סיפא דממילא,
אימא חין לו אלא שכרו, ואי אשמועינן סיפא,
הכא הוא דבסתמא חין לו אלא שכרו משום
דממילא, אבל התם בידיים, אימא אפילו
בסתמא יהיב ליה דמי כולה. כריכא:

רע"ב – (ד) חין לו אלא שכרו – שכר כלו
ושכר פעולה: שטרף נהר חמורו – כריכא
למיתני תרי צבי דמתניתין. דאי תנא רישא
הוא חמינא התם הוא דכי פריש יהיב ליה
דמי כולה משום בידיים קא פסיד, ששפך את

(ה) הגוזל שדה מחברו, ונטלוה מסיקין, אם מפת מדינה היא, אומר לו הרי
שליך לפניה, ואם מחמת הגזלן, חייב להעמיד לו שדה אחרת. שטרפה נהר,
אומר לו, הרי שליך לפניה:

אלגביש שדינה דין מכת מדינה, ולא יוכל
לומר לו הרעה הזו צאה בעונותיך וכאלו
אתה הוא הסיבה כדי שיהא חייב לשלם, אבל
יאמר לו הרי שלך לפניך:

רע"ב – (ה) הגוזל שדה מחברו ונטלוהו
מסיקין כו' – השמיענו בהלכה זו כשתהיה
מכה טבעית כוללת או אינה כוללת, כמו
שטפה צנור או נשקעה או ירדו עליה אבני

(ו) הגוזל את חברו, או שפלוה הימנו, או שהפקיד לו ביישוב, לא יחזיר לו
במודבר. על מנת לצאת במודבר, יחזיר לו במודבר:

למדבר נפיקנא. ואמר ליה אידך ואנא נמי
למדבר בעינא למיפק, והשתא אי בעי
לאהדורינאו דמדבר מהדר להו:

רע"ב – (ו) על מנת לנאת במדבר – לא
שיאמר לו בפירוש על מנת שתלא במדבר
ותפרעני, דהא מלתא דפשיטא היא. אלא כגון
שאמר לו חצירו להוי האי פקדון גבך. דאנא

(ז) האומר לחברו, גזלתיה, הליתני, הפקדת אצלי, ואיני יודע אם החזרתני
לך אם לא החזרתני לך, חייב לשלם. אבל אם אמר לו, איני יודע אם
גזלתיה, אם הליתני, אם הפקדת אצלי, פטור מלשלם:

אמת, גזלתך אבל איני יודע אם החזרתני לך,
חייב לשלם. אבל אם חצירו טוען שמא

רע"ב – (ז) האומר לחצירו גזלתך וכו' –
וכגון שחצירו טוען כרי גזלתני, והוא אומר

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

– ומיהו יסדע שאינו יודע שחייב לו, ללא עדיף שמא מצרי, דהא אי נמי הוה טעין ליה אין לך זידי כלום, הוה משצעינן ליה שבעת היסת:

(ח) הגונב טלה מן העדר והחזירו, ומת או נגנב, חייב באחריותו. לא ידעו בעלים לא בגנבתו ולא בחזירתו, ומנו את הצאן ושלמה היא, פטור: בזמן שלא ידעו הבעלים בגניבת הטלה, שכל צאן שהיא רגילה ללכת חוץ, כריך לזוהר זה ביותר, וזו הואיל ולא ידעו הבעלים בגניבתה ושהיתה למודה ללכת ולא נזהרו בה, חייב הגנב לשלם, שבגרמתו נאצדה הצאן. אבל אם ידעו הבעלים בגניבת הטלה, ואח"כ מנו הצאן ונמצאת שלימה שהוחזר הטלה הגנוב, א"כ כבר ידעו שיש צאן אחת שלמודה ללכת חוץ, והיה להם להזהר בה, ואם לא נזהרו אינהו לאפסוד, ופטור הגנב מלשלם:

(ט) אין לוקחין מן הרועים צמר וקלב וגדיים, ולא משומרי פרות עצים ופרות. אבל לוקחין מן הנשים כלי (צמר ביהודה, וכ"ל) פשתן בגליל, ועגלים בשרון. וכלן שאמרו להטמין, אסור. ולוקחין ביצים ותרנגולים מכל מקום:

עושות ומוכרות. ולדעת בעליהן הוא: ועגלים הרועים בשרון – שם מקום שמגדלין בו עגלים. ואלהן הן:

גזלתני או הלוייתך, והוא אומר אמת גזלתך או הלוייתני ואיני יודע אם החזרתי לך, פטור מדיני אדם. ואם צא ללכת ידי שמים, ישלם לו: איני יודע אם גזלתך וכו' פטור מלשלם

(ח) חייב באחריותו – למי גנבה קם ליה ברשותיה, והשצה לעבד לאו השצה היא: ואם לא ידעו זו וכו' – מתניתין הכי מתרלא, חייב באחריותו בין מנו בין לא מנו. אימתי בזמן שלא ידעו בו הבעלים בגניבתו ובחזרתו. אבל ידעו הבעלים בגנבתו ומנו את הצאן והיא שלימה, פטור מלשלם. והכי פירושה, מת או נגנב הטלה לאחר שהחזירו הגנב, חייב באחריותו, בין שמנו הבעלים הצאן והיא שלימה בין שלא מנו הצאן. אימתי

רע"ב – (ט) אין לוקחין מן הרועים – לאיכא למימר שמא גנבו מאלנו של בעל הבית המסור להם: אמר ביהודה ופשתן בגליל – מלכח הנשים היא, והם עצמן

(י) מוכין שהבובס מוציא, הרי אלו שלו. ושהסורק מוציא, הרי אלו של בעל הבית. הבובס נוטל שלשה חוטין והן שלו. יתר מבין, הרי אלו של בעל הבית. אם היה השחור על גבי הלבו, נוטל את הכל והן שלו. החיט ששייר מן החוט כדי לתפור בו, ומטלית שהיא שלש על שלש, הרי אלו של בעל הבית. מה שהחרש מוציא במעצה, הרי אלו שלו, ובבשיל, של בעל הבית. ואם היה עושה אצל בעל הבית, אף הנסרת של בעל הבית:

חוטין שחורין הם ארוגים בצגד לבן, ראוי הכובס ליטול הכל, לפי שהשחור בצגד מגנה אותו ביותר: החייט ששייר מן החוט כדי לתפור בו – שהוא כמלוא אורך המחט: ומטלית שהיא שלש על שלש – גרסין. חייט שהסוה את תפירתו וקווע ממנה מטלית קטנה שלש אצבעות על שלש אצבעות, חייב להחזיר לבעל הבגד: מעלד – כלי שמחליק בו הגר את פני הלוח. ופאין שהוא מוציא

רע"ב – (י) מוכין שהכובס מוציא – מלכין הצמר מוציא מן הצמר דבר מועט ע"י שטיפה: הרי אלו שלו – שאין הבעל [בית] מקפיד. ואם הקפיד לא הוי קפידא: ושהסורק מוציא – הסורק את הצמר והמנפלו, מה שמוציא הוי דבר חשוב ורגילים להקפיד: הכובס נוטל שלשה חוטים – דרך בגדי אמר להניח בסוף אריגתו ג' חוטין ממין אחד. והכובס נוטל ומסוה הבגד ומיפהו. ואם

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

דקין הן: כשיל – קרדוס. ומפיל שפאין גסין: – דק דק היואל מתחת המקדח שהם דקים
אלל בעל הבית – כשכיר יוס: אף הנסורת מאל. קל בעל הבית:

גמרא – בבא קמא דף קי"ט ע"א

רב חסדא הוה ליה ההוא אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל סלקיה קרא אנפשיה וצפון לצדיק חיל חוטא כי מה תקות חנף כי יבעע כי ישל אלוה נפשו רב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו דנגזל וח"א נפשו של גזלן מ"ד נפשו של נגזל דכתיב כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח מ"ד נפשו של גזלן דכתיב אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו בעליו דהשתא ואידך נמי הכתיב וקבע את קובעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע את קובעיהם משום דקבעי נפש אמר רבי יוחנן כל הגזול את חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח ואומר ואכל קצירך ולחמך בניך ובנותיך ואומר מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם ואומר אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר וכ"ת נפש ידיה אבל נפש בניו ובנותיו לא תא שמע בשר בניו ובנותיו וכ"ת הני מילי היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי לא תא שמע מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי (בארצם) [בארצם] וכ"ת ה"מ היכא דקעביד בידים אבל גרמא לא תא שמע אל שאול ואל בית הדמים [על] אשר המית את הגבעונים וכי היכן מצינו שהרג שאול את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן:

רש"י על הגמרא

תקיל ויהיב – לרב חסדא: תקיל ושקיל – לנפשיה מדקדק בחלוקה ואינו מותר מחלקו כלום לשון אחר מחאה היה נוטל ודרך שאר האריסין ליעול שליט: וקרא אנפשיה] – רב חסדא לדיק והאריס חוטא ונאפן חילו לרב חסדא דסלקו ונטל חלקו: כי ישל אלוה נפשו – משליך הקב"ה נשמתו ומאבד ממנו נשמה אחת: אל תגזול דל כי דל הוא – אע"פ שדל הוא ואין לו מה לגזלו: אל תדכא עני בשער – מעשך עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין

בשעריך אל תדכאהו צם: וקבע את קובעיהם נפש – גזול נפש גזליהם: בעלים דהשתא – גזלן שנעשה עכשיו בעלים לממון: ואכל קצירך ולחמך – ודומה לך כאוכל צניק ובנותיך לפי שאין לך שוב צמה לפרנסה: מחמס בני יהודה – מגזל שעשו מעלה אני עליהם כאילו שפכו דם נקי: המית הגבעונים – כדמפרש לקמיה שהמית כהני נוב שהיו מספקים מים ומזון לגבעונים שהגבעונים היו משמשין למזבח חוטבי עלים ושואבי מים

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

לא נענש גזון חנפך בני הנגזל: ללא יהיב
דמי – חמסן יהיב דמי וזה לא היה רוצה
למכור:

ומעלה עליו כחילו המית הגבעוני: אבל נפש
בניו וזנותו לא – הא מאלת נפש בעליו יקח
לא נפקא לן אלא נפש הגוזל אבל בניו וזנותו

זוהר – וישב דף קצ"ט ע"א

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו'. רבי חייא פתח ואמר, (משלי כד) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך. תא חזי, קודשא בריך הוא עבד ליה לבר נש, דיזפי ליקרא דיליה, ולשמשא קמיה תדירא, ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי. בגין דקודשא בריך הוא אתרעי בה באורייתא תדיר:

וכיון דברא קודשא בריך הוא לאדם, יחב קמיה אורייתא, ואוליף ליה בה למנדע ארחא. מנלן, דכתיב, (איוב כח) אז ראיה ויספרה הכינה וגם חקרה. ולבתר, ויאמר לאדם הן יראת יי היא חכמה וסוד מרע בינה. פיון דאסתכל בה ולא נטיר לה, עבר על פקודא דמאריה ואתפס בחוביה:

וכל אינון דעברו על מלה חדא דאורייתא, אתפסו בה. שלמה מלכא דאתחכם על כל בני עלמא, עבר על מלה חדא דאורייתא, וגרים ליה לאתעברא מלכותיה מניה, ולא תפלא מלכותא מן בנוי. מאן דאעבר על אורייתא על אחת כמה וכמה:

ויוסף דהוה ידע אורייתא, ואחוי נפלו בידיה, אמאי גלגל עליהו כל גלגולא דא. והא איהו ידע אורייתא דאוליף ליה אבוי. אלא, חס ושלום דיוסף גלגל עליהו גלגולין לנקמא מנייהו. אלא כל דא לא עבד, אלא לאייתאה לאחיה בנימן לגביה, דתאובתיה הוה לגביה. ואיהו לא שבק לאחוי למנפל, דהא כתיב, ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר וגו', וכל דא בגין דלא ינפלון:

תו פתח ואמר קרא אבתריה, (משלי כח) איש אמונות רב ברכות, דא הוא בר נש דמהימנותא דקודשא בריך הוא ביה, כגון רבי ייסא סבא. דאף על גב דהוה ליה מיכלא דההוא יומא למיכל, לא הוה מתקין ליה עד דשאייל מזונייה קמי מלכא קדישא. לבתר דצלי עלותיה ושאייל מזונייה קמי מלכא, פדון הוה מתקין. והוה אמר תדיר, לא נתקין, עד דינתנון מפי מלכא:

חק לישראל – פרשת מקץ יום ד'

הלכה – הרמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י"ב

(ז) דרך כהני עובדי כוכבים היה להשחית זקנם לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן וחמש פאות יש בו לחי העליון ולחי התחתון מימין וכן משמאל ושבולת הזקן ולוקה על כל פאה ופאה ואם נטלן כולן כאחת לוקה חמש ואינו חייב עד שיגלחנו בתער שנאמר ולא תשחית את פאת זקנך גילוח שיש בו השחתה לפיכך אם גלח זקנו במספריים פטור ואין המתגלח לוקה עד שיסייע ואשה מותרת להשחית זקנה אם יש לה שיער בזקן ואם השחיתה זקן האיש פטורה:

(ח) השפה מותר לגלחו בתער והוא השיער שעל גב השפה העליונה וכן השיער המדולדל מן השפה התחתונה ואע"פ שהוא מותר לא נהגו ישראל להשחיתו אלא יגלח קצתו עד שלא יעכב אכילה ושתייה:

(ט) העברת השיער משאר הגוף כגון בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים והמעבירו מכין אותו מכת מרדות במה דברים אמורים במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים אבל במקום שמעבירין השיער הנשים ואנשים אם העביר אין מכין אותו ומותר להעביר שיער שאר איברים במספריים בכל מקום: